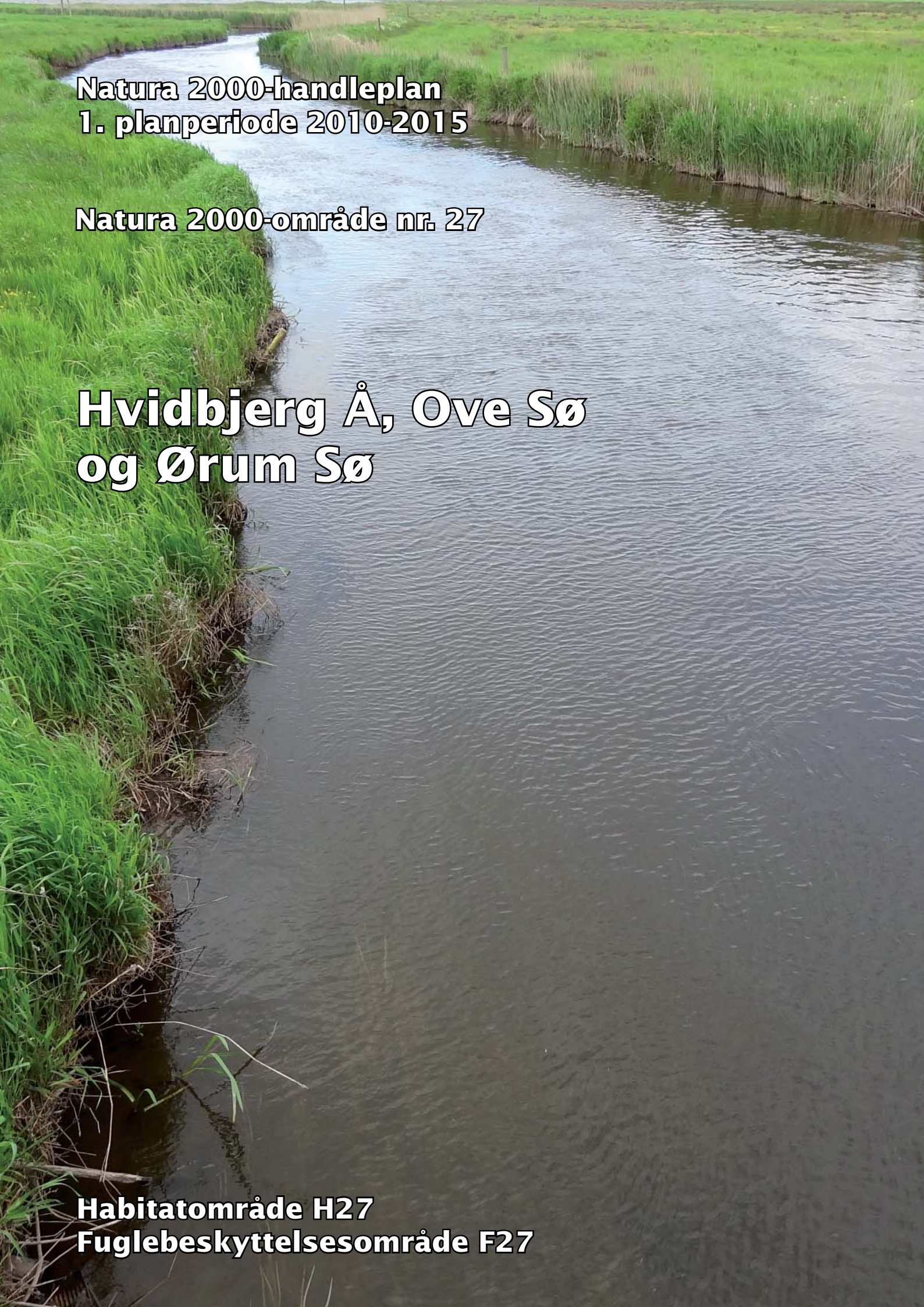

Natura 2000-handleplan
1. planperiode 2010-2015

Natura 2000-område nr. 27

Hvidbjerg Å, Ove Sø og Ørum Sø

Habitatområde H27
Fuglebeskyttelsesområde F27

Kolofon

Titel:
Natura 2000 handleplan
1. planperiode 2010-2015
Natura 2000-område nr. 27
Hvidbjerg Å, Ove Sø og Ørum Sø.
Habitatområde H27
Fuglebeskyttelsesområde F27

Ansvarlig institution, udgiver og copyright:
Thisted Kommune
Teknisk Forvaltning
Natur- & Miljøafdelingen
Kirkevej 9
7760 Hurup
www.thisted.dk

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.naturstyrelsen.dk

Sprog:
Dansk

År:
2012

Dato:
6. dec. 2012

ISBN nr.: 978-87-7279-453-2

Forsidefoto: Hvidbjerg Å
Fotograf: Dorthea Harlev Albrechtsen

Må citeres med kildeangivelse

1. BAGGRUND 4
2. SAMMENDRAG AF DEN STATSLIGE NATURA 2000-PLAN 6
3. MÅL FOR PLANPERIODEN 8
4. FORVENTEDE METODER OG FORVALTNINGSTILTAG 10
5. PRIORITERING AF DEN FORVENTEDE FORVALTNINGSINDSATS 12
6. FORVENTET EFFEKT 14
BILAG 1: NATURTYPER OG ARTER PÅ UDPEGNINGSGRUNDLAG 17
BILAG 2: FORDELING AF INDSATS MELLEM HANDLEPLAN-MYNDIGHEDER OG OFFENTLIGE LODSEJERE 18
BILAG 3: KORT MED KORTLAGTE NATURTYPER SAMT POTENTIELLE OMRÅDER FOR NY HABITATNATUR 19
BILAG 4: RESUMÉ AF OFFENTLIGE LODSEJERES DRIFTS- OG PLEJEPLANER 20
BILAG 5: FORKLARING AF NATURA 2000-BEGREBER M.M. 21
BILAG 6. OVERSIGT OVER MULIGE VIRKEMIDLER FOR ARTERNE I INDSATSPROGRAMMET. 25

1. Baggrund

Der er udarbejdet statslige Natura 2000-planer for 246 Natura 2000-områder, som kan findes her Natura 2000-plan.

Denne handleplan er en udmøntning af Natura 2000-plan for område nr. 27 Hvidbjerg Å, Ove Sø og Ørum Sø. Handleplanen er udarbejdet af Thisted Kommune i samarbejde med Naturstyrelsen.

Kommunen er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Kommunen sikrer gennemførelse for sit område inden udgangen af år 2015. Naturstyrelsen er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Naturstyrelsen sikrer gennemførelsen af disse dele af handleplanen inden udgangen af år 2021.

Handleplanen er udarbejdet med hjemmel i Miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 932 af 24/9 2009), BEK nr. 1117 af 25/11/2011 om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner og BEK nr. 1116 af 25/11/2011 om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning.
Det fremgår af lovgivningen:

- at en handleplan skal indeholde:
  - en prioritering af handleplan-myndighedens forventede forvaltningsindsats i planperioden
  - en angivelse af mål og forventet effekt for de enkelte aktiviteter
  - de forventede metoder og forvaltningstiltag, som handleplan-myndigheden vil tage i brug for at forbedre naturtilstanden eller fastholde gunstig bevaringsstatus
- at en handleplan ikke må stride imod retningslinjer fastsat i den statslige Natura 2000-plan.
- at en handleplan skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelse af handleplanen.

Strategisk Miljøvurdering
Den kommunale natura 2000-handleplan er som udgangspunkt omfattet af krav om miljøvurdering i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer (Lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009). For samtlige statslige naturplaner er der foretaget en strategisk miljøvurdering. Natura 2000-handleplanen har et indhold, der ikke adskiller sig fra de oplysninger, som allerede er givet i de miljøvurderede naturplaner. Da naturhandleplanen ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser eller yderligere vil kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt, er planen ikke omfattet af lov om miljøvurdering af planer og programmer.

Alle myndigheder skal i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt lægge Natura 2000-planen og -handleplanen til grund.

I handleplanen anvendes en række Natura 2000-begreber m.m., som er defineret nærmere i bilag 5.

Området omfatter Hvidbjerg Å systemet og de to store søer Ove Sø og Ørum Sø. Billedet her er taget ved Sjørring Sø Kanal, som er en del af Hvidbjerg Å systemet.
Fotograf Jakob Almind Jørgensen

2. Sammendrag af den statslige Natura 2000-plan

Området omfatter Hvidbjerg Å-systemet, som står i forbindelse med en række søer, blandt andre de to store søer Ørum Sø og Ove Sø, der med en længde på knap 8 km, er den største. Langs de næringsrige søer findes en række værdifulde småområder med vældpræg. I den nordlige ende af Ove Sø findes områder med flyvesandsdække med klitnatur. Hvidbjerg Å-systemet indeholder, på trods af regulering, også fine strækninger med variable fysiske forhold.

Vigtigste naturværdier
Vandløbssystemet udgør sammen med søerne levested for odder, har et af sine kerneområder i Hvidbjerg Å-systemet. Ove Sø udgør sammen med omkringliggende marker og enge levested for forekomster af rastende sangsvane og sædgås. De større vandløb i området er potentielle levesteder for havlampret og flodlampret, der som voksne trækker fra havet op i vandløb for at gyde samt for bæklampret, der lever hele sit liv i vandløbet. I området findes også en række vandhuller, der er nuværende eller potentielle ynglevandhuller for stor vandsalamander.
Arealerne omkring søerne rummer nogle fine vældprægede rigkær bl.a. med orkideer og på de flyvesandsdækkede flader ved Ove Sø's nordlige del, findes små partier med grå/grøn klit.

Trusler mod områdets naturværdier
Der er foretaget en tilstandsvurdering for nogle af områdets naturtyper, og trusler mod udpegningsgrundlaget er registreret. Mange af de naturtyper, som området er udpeget for at beskytte, vurderes at være påvirket af kvælstof fra luften. Desuden er næringsbelastning fra omkringliggende landbrugsarealer en trussel for lysåbne naturtyper, søer og vandhuller og forringe områderne som levested for arter. Tilgroning med vedplanter og høje urter, herunder invasive arter, truer områdets lysåbne naturtyper. De vandafhængige naturtyper har flere steder en uhensigtsmæssig hydrologi som følge af dræning og grøftning. Spærringer i vandløb og vandløbsregulering er nogle af de trusler, der er mod områdets arter.

Målsætning
Det overordnede mål for Hvidbjerg Å, Ove sø og Ørum sø er at områdets udgør et sammenhængende naturområde med hydrologiske og naturmæssige sammenhænge mellem vandløb, søer og omgivende naturtyper og med udbredte leve- og rasteområder for trækfugle og øvrige arter på udpegningsgrundlaget. Vandløb sikres kontinuitet og høj grad af naturlig dynamik og Ørum Sø, Ove Sø, Nørhå Sø og de andre søer i området opnår en god vandkvalitet. Ove Sø udgør sammen med omkringliggende marker og enge levested for forekomster af rastende sangsvane og sædgås. Områdets truede naturtyper rigkær og surt overdrev sikres og arealerne øges eller genoprettes.

Indsats
Oversigt over væsentlige indsatser til gennemførsel af denne plan:

Indsats	**Stort omfang**	**Mindre omfang**	**Undersøges nærmere**	**Ikke anvendt**
Rydning, fjernelse af uønsket opvækst Herunder bekæmpelse af invasive arter		X		
Forbedring af hydrologi Fx ved at standse dræning, genoprette vandløb, fjerne diger		X		
Ekstensiv drift Fx indførsel eller opretholdelse af græsning, høslæt mm.	X			
Sikring af arealer Sikring af natur der ikke pt. er beskyttet		X		
Reducere forstyrrelser Fx færdsel, sejlads og jagt				X
Forbedring/sikring af levesteder Fx ved etablering af vandhuller, sikring af redetræer eller større fouragerings- eller yngleområder		X		

Indsatsen vil overvejende dreje sig om at sikre eller genindføre lysåbne forhold ved en passende vedvarende drift og pleje af arealerne. For vandafhængige naturtyper sikres den mest hensigtsmæssige hydrologi og der sikres velegnede levesteder for arterne. Endelig udføres en særlig indsats for truede naturtyper ved at øge arealet med rigkær ligesom arealer med surt overdrev genetableres, hvor de naturgivne forhold gør det muligt.

3. Mål for planperioden

Natura 2000-planens indsatsprogram er bindende retningslinjer for handleplanen i første planperiode, og anvendes derfor som handleplanens mål. Dette indsatsprogram skal være gennemført med udgangen af år 2015, dog år 2021 for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Indsatsprogrammet vedrører alene naturtyper og arter, som er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, jf. bilag 1.

Indsatsprogrammet er på side 17 i Natura 2000-planen.

Her er et sammendrag af Natura 2000-planens indsatsprogram:

Naturtyper:

- Surt overdrev genoprettes som naturtype i området, hvor de naturgivne forhold gør det muligt.
- Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi i rigkær og kildevæld.
- De lysåbne terrestriske naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje.
- Små og fragmenterede habitatnaturtyper, som ikke kan opretholdes ved drift af det nuværende areal alene, sikres ved arealudvidelse, sammenkædning af arealer, pleje af naboarealer og/eller etablering af spredningskorridorer.
- Konstaterede forekomster af habitatnaturtyper, der ikke er omfattet af lovgivningen, sikres mod ødelæggelse.
- Der skal gøres en særlig indsats for naturtyper, hvis biogeografiske status er i fare for at blive alvorligt forringet i 1. planperiode.
- Arealet med rigkær øges i størrelsesordenen 2-5 ha.
- Forekomster af rigkær udvides og sammenkædes.

Arter:

- Der sikres velegnede levesteder og tilfredsstillende fourageringsmuligheder for stor vandsalamander, odder, hav-, bæk-, og flodlampret samt sædgås og sangsvane.
- Invasive arter som bjergfyr bekæmpes og deres spredning forebygges efter bedst kendte viden.
- Små og fragmenterede levesteder for arter, som ikke kan opretholdes ved drift af det nuværende areal alene, sikres ved arealudvidelse, sammenkædning af arealer, pleje af naboarealer og/eller etablering af spredningskorridorer.
- Levesteder, som ikke er beskyttet af natur- og miljølovgivningen skal sikres.
- Der skal gøres en særlig indsats for arter, hvis biogeografiske status er i fare for at blive alvorligt forringet i 1. planperiode.

Ove Sø og de omkringliggende marker og enge er rasteområde for sangsvaner. Fotograf Søren Michelsen Krag.

Indsatser der forventes gennemført via anden planlægning end handleplanen:

- Reduktion af kvælstofdeposition fra luften på områdets habitatnaturtyper sker ved administration af husdyrgodkendelsesloven, der med ændringen af 10. februar 2011 har fastlagt et særligt beskyttelsesniveau af hensyn til bevaringsmålsætningen i Natura 2000-planlægningen. Den øvrige tilførsel af næringsstoffer til naturtyperne reduceres, herunder fra drændtilløb og fodring. For marine naturtyper, søer og vandløb reguleres tilførslen af næringsstoffer via vandplanen.
- Vandløb indenfor området sikres gode fysiske forhold og kontinuitet. Denne indsats sikres via vandplanlægningen. Dette vil samtidig begunstige levestedsforholdene for odder, bæklampret, havlampret og flodlampret.

4. Forventede metoder og forvaltningstiltag

Her angives de metoder og forvaltningstiltag, som forventes at skulle anvendes for at opfylde handleplanens mål (Natura 2000-planens indsatsprogram).

Den konkrete indsats på et areal forventes i stort omfang udmøntet ved, at lodsejeren søger om tilskud fra en række særlige tilskudsordninger under Landdistriktsprogrammet. For nærmere information henvises til NaturErhvervstyrelsen og – for skovbevoksede arealer – til Naturstyrelsen.

Naturtyper

I tabel 1 angives de forventede metoder og forvaltningstiltag for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget, jf. bilag 1. Tabellen er inddelt i 2 grupper:

- Lysåbne naturtyper, inkl. sø- og vandløbsnaturtyper (se bilag 5)
- Ny habitatnatur (dvs. forventede udvidelser af naturtyperne)

Hovedparten af arealet med naturtyper er kortlagt, og kan ses på hjemmesiden PRIOR.
I tabel 1 er der et skøn over omfanget af de enkelte metoder og forvaltningstiltag for de kortlagte naturtyper. I den forbindelse skelnes mellem "Indsats sikret i planperioden" og "Behov for ny eller sikring af igangværende indsats", da der allerede er igangværende indsatser i Natura 2000-området, der bidrager til at opfylde handleplanens mål. Bilag 3 viser et kort over områder med forskellige de indsatstyper.

Tabel 1: Forventede metoder og forvaltningstiltag for naturtyperne*

Forventede metoder og forvaltningstiltag	**Skøn over omfanget af:**		
	Indsats sikret i planperioden	**Behov for ny el. sikring af igangværende indsats**	**Samlet indsats**
Lysåbne naturtyper:			
Rydning af uønsket opvækst			-
Forbedring af hydrologi			-
Græsning, høslæt, Afskrælning eller afbrænding	Ca. 10 ha	op til 30 ha	op til 40 ha
Ny habitatnatur:			
Udvidelser af naturtyper		op til 2-5 ha	op til 2-5 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 4.

Arealer angivet i tabel 1 er potentielle bruttoarealer, der vil blive undersøgt nærmere i planperioden mhp. at vurdere gennemførlighed. Indsatsens præcise omfang i planperioden vil bero på en biologisk, teknisk og økonomisk vurdering og vil sikre Natura 2000-planens målopfyldelse ved at:

- Arealer med disse naturtyper indenfor Natura 2000-området ikke går tilbage
- Tilstanden samlet set ikke forringes i denne planperiode.

Hvor der i Natura 2000-planen er angivet eksakte antal hektar, er disse antal også normsættende for handleplanens ambitionsniveau og der er således ikke tale om potentielle bruttoarealer. Det gælder i tabel 1 for udvidelser af naturtyper.

For Natura 2000 områder i det gamle Viborg Amt, er de data, der ligger til grund for udarbejdelse af planer og handleplaner i denne første planperiode behæftet med en fejl. I forbindelse med overførsel af data fra amtet til Naturstyrelsen/kommunerne forsvandt dele af kortlægningsdataene.
I tilfælde, hvor et område, der er udpeget som habitatnatur består af flere naturtyper, er der kun tilgængelige data for den dominerende naturtype. Eksempelvis kan et kortlagt område bestå af 60 % grå/grøn, mens der mangler data for de sidste 40 %. Disse sidste 40 % fremgår som "uspecificeret" i opgørelsen i bilag 1. Det er ikke muligt at lave en geografisk udpegning af de uspecificerede arealer, og der kan være tale om ikke-habitatnatur med potentiale for at blive til ny habitatnatur. I forhold til opfyldelse af mål om at udvide udbredelsen af naturtyper er der ikke planlagt udvidelser indenfor de uspecificerede områder i denne planperiode. De "uspecificerede" arealer er planlagt plejet med samme metode som den dominerende naturtype.

Arter

Der er ingen specifik indsats for arter, *udover* indsatsen for naturtyperne og indsatsen via vandplanen. Indsatsen for naturtyperne forventes i væsentligt omfang at bidrage til at sikre egnede levesteder for arterne. For odder er der dog allerede etableret flere odderfristeder i tilknytning til vandløbssystemet. Opretholdelse af odderfristederne varetages af Naturstyrelsen.

Naturstyrelsen har vurderet, at der i denne planperiode ikke er behov for indsats for arter på de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer i området.

Bilag 6 viser krav til levested for arterne i indsatsprogrammet samt mulige indsatser til forbedring af disse. Lodsejere med kendskab til forekomst af specifikke arter på deres arealer kan her se mulige forslag til hvordan de kan tilgodese arten.

Samarbejde med interesseorganisationer

Kommunerne indgår i dialog med interesseorganisationer, som har en særlig viden om arter og naturtyper fra udpegningsgrundlaget eller gør en særlig indsats for disse i området.

5. Prioritering af den forventede forvaltningsindsats

Indsatsen i 1. planperiode skal standse tilbagegangen for naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget. I Natura 2000-planen er dette mål udmøntet i fire sigtelinjer:

1. Sikring af tilstanden af eksisterende naturarealer og arter
2. Sikring af de små naturarealer
3. Sikring af naturtyper og levesteder som ikke er beskyttede
4. Indsats for truede naturtyper og arter

De fire sigtelinjer lægger niveauet for den indsats, som handleplanmyndighederne skal gennemføre, og er udtryk for den nationale prioritering i 1. planperiode.

I første planperiode gælder indtil videre den med Grøn Vækst afledte nationalpolitiske præmis om frivillighed i Natura 2000-indsatsen, hvilket også er baggrunden for økonomiaftalen for 2013 ml. regeringen og KL, der lægger de økonomiske rammer for den kommunale Natura 2000- indsats.

Nedenfor beskrives de dele af indsatsprogrammet, som Thisted kommune vil arbejde for at gennemføre med særligt fokus i 1. planperiode:

Alle tiltag vil udføres i tæt dialog og samarbejde med de berørte lodsejere. Indsatsen forventes at være fordelt over hele Natura 2000-områdets geografiske udstrækning, hvor det er muligt at lave frivillige aftaler. Generelt sikres det, at de arealer hvor der anvendes kommunale midler til at imødekomme indsatsprogrammet bliver vurderet i forhold til at midlerne anvendes så omkostningseffektivt som muligt (mest og bedst natur for pengene).

Lysåbne naturtyper:

Sikring af igangværende indsats

- Gennemføre i gangværende projekter. Projekterne kan fremstå som udstillingsvindue for fremtidige naturplejeprojekter indenfor handleplanens geografiske område.
- Opretholde eksisterende forpagtningsaftaler/græsningsaftaler vedrørende afgræsning af habitatnatur. Kontrakterne skal indeholde særlige vilkår i forhold til opnåelse af målsætningen for områdets tilstand.

Sikring af hensigtsmæssig drift og pleje

- Imødekomme lodsejere, der på eget initiativ henvender sig med interesse i at gennemføre en plejeindsats.
- Udpegning af områder, hvor tilgroning er en trussel mod habitatnaturtyperne.
- Kontakt til lodsejere, som ejer habitatnatur, hvor tilgroningsklassen er høj (3 el. derover) og hvor der kræves pleje.

- Udarbejde ansøgninger om tilskud til rydning og hegn (Bek. 907).

Sikring af hensigtsmæssig hydrologi
- Udpegning af områder, hvor hydrologiske forhold ønskes forbedret.
- Kontakt til lodsejere, der ejer berørte områder, hvor hydrologiske forhold ønskes forbedret.
- Udarbejde ansøgninger om tilskud til etablering af naturlige vandstandsforhold.
- Sikre at der ikke sker yderligere afvanding af områdets søer.

Øvrige indsatsområder
- Sikre de arealer der har gunstig bevaringsstatus men er truet.
- Sikring af habitatnatur som ikke er sikret af anden lovgivning.
- Forsøge at skabe overblik over områder med invasive arter og problemarter.
- Igangsætte mulig indsats mod yderligere spredning og evt. bekæmpelse af invasive arter og problemarter.
- Forsøge, at standse randpåvirkning fra dyrkede arealer.

Yderligere indsatser for arter:

- Såfremt det erfares at indsatsen for naturtyperne viser sig ikke at være tilstrækkeligt i forhold til at nå målene i indsatsprogrammet vil en særlig indsats for arterne blive prioriteret i områder hvor arterne i forvejen har yngle-, raste- eller levested.

Udsigt over Ove Sø som er rasteområde for sangsvane og sædgås.
Fotograf Jakob Almind Jørgensen

6. Forventet effekt

Her beskrives den forventede naturmæssige effekt ved at gennemføre de enkelte aktiviteter. Den faktiske naturmæssige effekt for naturtyper og arter vil løbende blive fulgt i det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

Lysåbne naturtyper:

<u>Plejemetoder i indsatsprogrammet</u>

Græsning, høslæt, afskrælning eller afbrænding
Græsning eller høslæt
Hovedparten af de lysåbne naturtyper er betinget af græsning eller høslæt. Overlades de til sig selv uden drift, vil de gro til i høje urter og græsser og med tiden springe i krat og skov. Det er en naturlig proces, men hvis det får lov at ske, vil et stort antal arter blive skygget bort.

Afgræsning af engområder ved Ørum Sø.
Fotograf Dorthea Albrechtsen

Græsning eller høslæt vil derfor have en stor positiv effekt på de fleste lysåbne naturtyper og vil ofte være en forudsætning for gunstig bevaringsstatus. Der er dog enkelte lysåbne naturtyper, som ikke eller kun i særlige tilfælde vurderes at have behov for afgræsning eller høslæt. Det drejer sig f.eks. om nogle af klitnaturtyperne. Især de mest lavrige forekomster af grå klit kan blive ødelagt af afgræsning og skal derfor ikke afgræsses.
Græsning eller høslæt kan også være et middel til at bekæmpe invasive arter som f.eks. rynket rose, opvækst af bjergfyr og bjørneklo, samt problemarter som f.eks. ørnebregne, gyvel og bjerg-rørhvene.
Når afgræsning foregår uden eller med begrænset tilskudsfodring eller fjernelse af opvækst ved høslæt (dvs. med fjernelse af den afslåede biomasse), vil

effekten være særlig positiv, idet plejen i disse tilfælde både sikrer lysåbne forhold og fjerner næringsstoffer fra arealerne.

Afskrælning eller afbrænding
Mange planter er typiske pionérarter, som indfinder sig efter skovødelæggelse, sandflugt eller brand, og som også har været begunstiget af de indgreb, som foregik i tidligere tiders hedebrug, f.eks. afbrænding, midlertidig opdyrkning og afskrælning af lyngtørv. Ved ophør af sådanne "forstyrrelser" vil der ofte komme dominans af bølget bunke, men også med monokulturer af ensaldrende hedelyng.
Da mange af arterne er følsomme over for skygge, kan de hjælpes ved åbning af vegetationsdækket. Generelt kræver bevaringen af naturtyperne en plejeindsats, som fjerner næringsstoffer og forynger plantedækket ved at efterligne de oprindelige driftsformer med græsning, tørveskrælning, slåning og afbrænding.

Afbrænding:
Medvindsbrand giver hurtig afbrænding og svarer i effektivitet til slåning. En langsommere, dyberegående modvindsbrand er endnu mere effektiv
Afskrælning:
Er meget effektivt idet hele plantedækket og det meste af morlaget fjernes. Metoden er dog meget omkostningstung.

Andre relevante plejemetoder

Rydning af uønsket opvækst
I forbindelse med pleje af lysåbne arealer vil det ofte være nødvendigt at foretage en rydning af buske og træer. Det vil typisk være arealer, hvor græsning eller slåning har været enten utilstrækkelig eller helt opgivet, og der har indfundet sig uønsket opvækst. Det kan f.eks. være fyr på heder eller pilekrat i moser, enge og søer. Rydningen sikrer, at den flora og fauna, der trives med lysåbne forhold, ikke skygges bort. Desuden vil rydning ofte bidrage til at bekæmpe invasive arter som bl.a. selvsåede nåletræer. Det er vigtigt, at det ryddede opvækst fjernes for at skabe gode vækstbetingelser for den lysåbne vegetation og for at henfaldende materiale ikke skal virke som gødning og øge næringsstofindholdet i jorden.

Forbedring af hydrologi
Lukning af grøfter, fjernelse af drænrør mv. kan være afgørende plejetiltag for våde naturtyper som f.eks. klitlavning og våd hede. Dette gælder også for en række arter tilknyttet våde naturtyper. Effekten af de mere naturlige vandstandsforhold vil typisk være, at fugtigbundsarterne bliver mere dominerende, og at der genindvandrer flere arter tilknyttet våd og fugtig bund. Desuden vil uønsket opvækst af træer og buske blive hæmmet, nedbrydning af førnelag vil ophøre og der vil opbygges nyt tørvelag. Det vil sikre mindre næringsfrigørelse og CO2-udslip.

Mere naturlige vandstandsforhold kan være en afgørende forudsætning for, at våde naturtyper som f.eks. klitlavning og våd hede kan opnå gunstig

bevaringsstatus. Dette gælder også for en række arter tilknyttet våde naturtyper.

Invasive arter
Invasive arter er ikke hjemmehørende arter, som er karakteriseret ved en kraftig vækst, der fører til total dominans i et givet område. De optager ofte store sammenhængende arealer og fortrænger det oprindelige plante- og dyreliv. Der anvendes mange forskellige bekæmpelsesmetoder over for de invasive arter. For flere arter og metoder, kendes der i dag ikke en effekt, men blot en vurdering på baggrund af kortvarige og uvidenskabelige undersøgelser. Bekæmpelsen af de invasive arter skal derfor udføres med varsomhed, da det ved forkert bekæmpelse kan risikeres, at bestanden vil forøges frem for at mindskes (F.eks. slåning af rynket rose en gang om året, medfører et forøget antal rodskud).

Ny habitatnatur:

Udvidelser af naturtyper
Ny habitatnatur skal typisk sammenbinde små, fragmenterede forekomster af naturtyperne og/eller udvide arealet af truede naturtyper. Ny natur kan også etableres for at øge levesteder for truede arter.

Hvis udvidelserne sker på arealer med et stort potentiale for genskabelse af naturtyper, vil der med den nødvendige indsats (forbedring af vandstandsforhold, rydning mv.) og pleje (afgræsning eller høslæt) kunne udvikles ny habitatnatur på relativt få år. Det kan f.eks. være arealer, der tidligere har rummet naturtypen og som ligger i nær tilknytning til eksisterende arealer med naturtypen. Hvis udvidelsen derimod foregår på tidligere landbrugsjord, må udviklingen mod habitatnatur af høj kvalitet forventes at tage væsentlig længere tid (ofte flere årtier).

Arter:
Indsatsen for arterne på udpegningsgrundlaget vil ske gennem den generelle naturtypeindsats for lysåbne naturtyper som beskrevet i afsnittene ovenfor, gennem indsatsen i vandplanen og ved opretholdelse af eksisterende odderfristeder. Det forventes, at tilstanden og det samlede areal af levesteder stabiliseres eller øges således, at der er grundlag for planens langsigtede bestandstal for fuglene eller grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsmuligheder for de øvrige arter.

Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 27:

Naturtypenr.	Naturtype	Handleplan-myndighed	I alt
		Thisted Kommune	
2130	*Grå/grøn klit	13	13
2140	*Klithede		-
3140	Kransnålalge-sø		-
3150	Næringsrig sø		-
3160	Brunvandet sø		-
3260	Vandløb		-
6230	*Surt overdrev		-
6430	Urtebræmme		-
7220	*Kildevæld	0,5	0,5
7230	Rigkær	25	25
	Uspecificeret	4,4	4,4
I alt		42,9	*42,9*

* angiver særligt prioriterede naturtyper

Arter:

Nr	Navn
1095	Havlampret
1096	Bæklampret
1099	Flodlampret
1166	Stor Vandsalamander
1355	Odder

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. F21

Sangsvane (T)
Sædgås (T)

Bilag 2: Fordeling af indsats mellem handleplan-myndigheder og offentlige lodsejere

Der er ikke behov for fordeling af indsatsen mellem handleplanmyndigheder og offentlige lodsejere i denne handleplan. Der er indenfor Natura 2000-område nr. 27 ingen offentlig lodsejer, der gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner.

Bilag 3: Kort med kortlagte naturtyper samt potentielle områder for ny habitatnatur

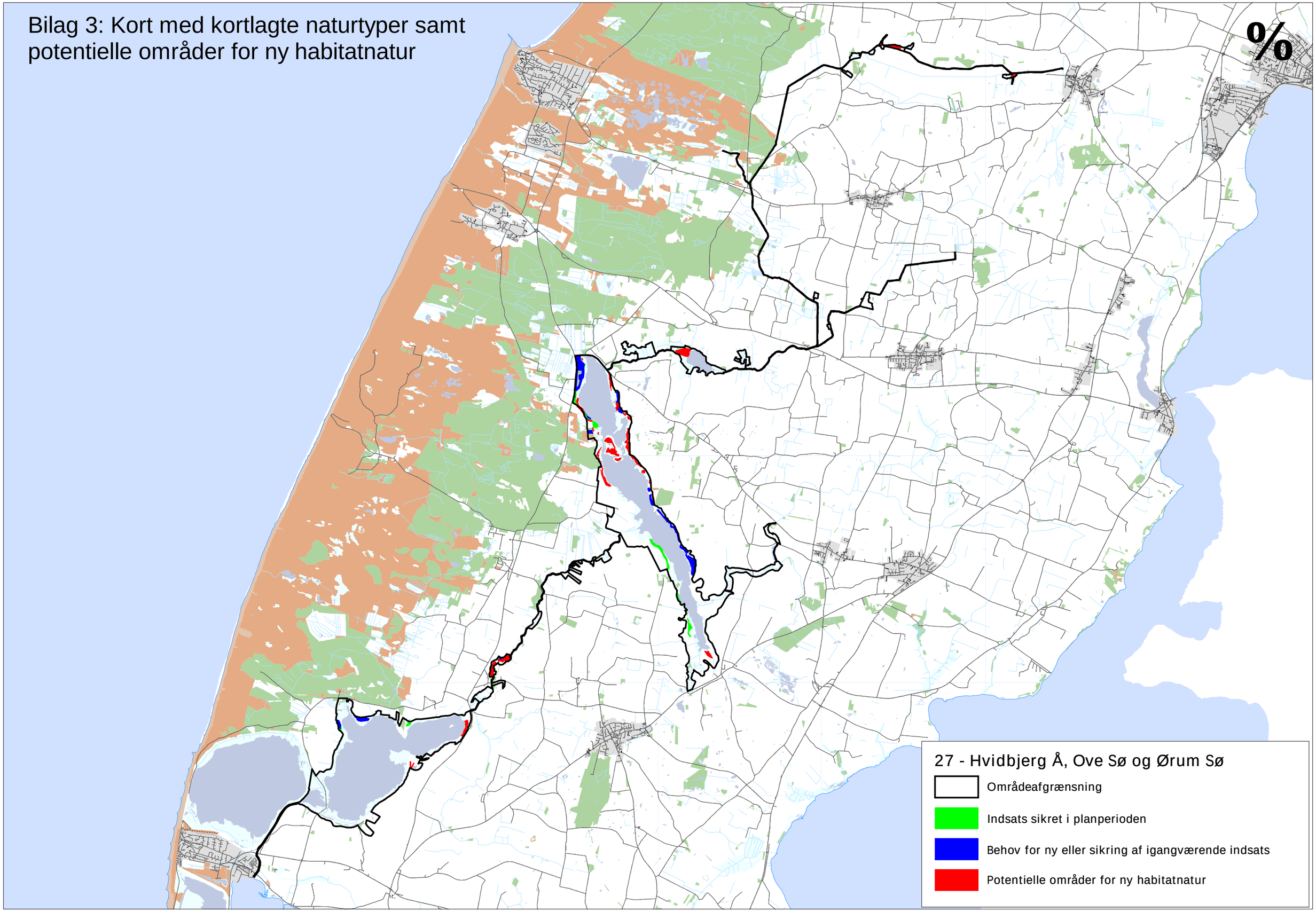

Bilag 4: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner

I denne Natura 2000-plan er der ikke nogen offentlig lodsejer, der har udarbejdet drifts- og plejeplan. Naturstyrelsen er ikke lodsejer indenfor Natura 2000-området.

Bilag 5: Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.

Begreb	Forklaring
Natura 2000	Natura 2000 er et netværk af områder i EU med særligt værdifuld natur. Natura 2000 er en samlebetegnelse for habitatområder og fuglebeskyttelsesområder. I Danmark tales om internationale naturbeskyttelsesområder, som også rummer Ramsarområder, og består af et eller flere af disse særligt udpegede områder. Natura 2000-områderne kan ses i Danmarks Miljøportal. Der er mere information om Natura 2000 på Naturstyrelsens hjemmeside
Udpegningsgrundlag	Udpegningsgrundlaget er en fællesbetegnelse for de arter og naturtyper, som findes indenfor et internationalt beskyttelsesområde og som er omfattet af listerne i habitatdirektivet eller fuglebeskyttelsesdirektivet, som forudsætter udpegning af beskyttelsesområder. Du kan finde udpegningsgrundlag her: Udpegningsgrundlag.
Naturtyper	Naturtyperne er defineret nærmere i "Habitatbeskrivelser, årgang 2010". Endvidere er alle danske naturtyper beskrevet på Naturstyrelsens hjemmeside.
Lysåbne terrestriske naturtyper	I Danmark er der 35 lysåbne terrestriske naturtyper: 1210 (Enårig vegetation på strandvolde), 1220 (Flerårig vegetation på stenede strande), 1230 (Klinter eller klipper ved kysten), 1310 (Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter), 1320 (Vadegræssamfund), 1330 (Strandenge), 1340 (Indlands-strandenge), 2110 (Begyndende klitdannelser), 2120 (Hvide klitter og vandremiler), 2130 (Stabile kystklitter med urtevegetation), 2140 (Stabile kalkfattige klitter med Empetrum nigrum), 2160 (Kystklitter med havtorn), 2170 (Kystklitter med gråris), 2190 (Fugtige klitlavninger), 2250 (Kystklitter med enebær), 2310 (Indlandsklitter med lyng og visse), 2320 (Indlandsklitter med lyng og revling), 2330 (Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene), 4010 (Våde dværgbusksamfund med klokkelyng), 4030 (Tørre dværgbusksamfund (heder)), 5130 (Enebærkrat på heder, overdrev eller skrænter), 6120 (Tørketålende græsvegetation på kalkrig jordbund), 6210 (Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund), 6230 (Artsrige overdrev), 6410 (Tidvis våde enge), 6430 (Bræmmer med høje urter), 7110 (Aktive højmoser), 7120 (Nedbrudte højmoser), 7150 (Lavninger på tørv med Rhynchosporion), 7210 (Kalkrige moser og sumpe med hvas avneknippe), 7220 (Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand), 7230 (Rigkær), 7140 (Overgangstyper af moser og hængesæk), 8220 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter), 8230 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter med pionerplantesamfund).
Sø- og vandløbsnaturtyper	I Danmark er der 7 sø- og vandløbsnaturtyper: 3110 (Kalk- og næringsfattige søer og vandhuller), 3130 (Ret næringsfattige søer og vandhuller), 3140 (Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger), 3150 (Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter), 3160 (Brunvandede søer og vandhuller), 3260

	(Vandløb med vandplanter), 3270 (Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter).
Skovnaturtyper	I Danmark er der 10 skovnaturtyper: 2180 (Skovklit), 9110 (Bøg på mor), 9120 (Bøg på mor med kristtorn), 9130 (Bøg på muld), 9150 (Bøg på kalk), 9160 (Ege-blandskov), 9170 (Vinteregeskov), 9190 (Stilkege-krat), 91D0 (Skovbevokset tørvemose), 91E0 (Elle- og askeskov).
Kortlægning	Under forarbejdet til Natura 2000-planerne er en række naturtyper kortlagt ved en fysisk gennemgang af habitat-områderne. Naturtyperne er afgrænset og identificeret, og der er registreret oplysninger om struktur og artsindhold på arealerne. De kortlagte områder kan f.eks. findes på PRIOR.
Tilstandsklasse	Tilstandsklassen er udtryk for naturkvaliteten af den enkelte kortlagte naturtype. Tilstandsklassen er beregnet på baggrund af strukturindikatorer og artsdata, som er indsamlet ved kortlægningen. Ud fra strukturindikatorerne beregnes et strukturindeks, og tilsvarende beregnes et artsindeks ud fra de indsamlede artsdata. Hver især fortæller de to indeks noget om de aktuelle livsvilkår og den seneste historie på arealet. Tilstanden er en sammenvejning af de to indeks. Der er 5 tilstandsklasser: I. Høj tilstand II. God tilstand III. Moderat tilstand IV. Ringe tilstand V. Dårlig tilstand De to øverste klasser I og II opfylder Habitatdirektivets krav til gunstig bevaringsstatus under forudsætning af, at der foreligger en prognose der siger, at arealet også i fremtiden vil kunne opretholde den høje eller gode tilstand. Tilstandsklasse (inkl. struktur- og artstilstand) for en kortlagt naturtype kan ses på PRIOR.
Gunstig bevaringsstatus	En naturtypes bevaringsstatus er gunstig, når: - arealet med naturtypen i det naturlige udbredelsesområde er stabilt eller øges - den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for naturtypens opretholdelse, er til stede og vil være det fremover. - bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for naturtypen, er gunstig. En arts bevaringsstatus anses for gunstig, når: - bestandsudviklingen viser, at arten på lang sigt vil opretholde sig selv - artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang eller vil blive mindsket - der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på lang sigt at bevare artens bestande
Natura 2000-plan	Natura 2000-planen fortæller, hvordan man skal behandle hvert af de 246 Natura 2000-områder, så man stopper tilbagegangen for naturtyper og arter i det enkelte område. Natura 2000-planen indeholder en basisanalyse af områdets aktuelle naturtilstand og trusler, mål for naturtilstanden og et indsatsprogram. Natura 2000-plan kan findes på Naturstyrelsens hjemmeside.

Natura 2000-handleplan	Natura 2000-planen udmøntes i handleplaner. En kommune skal således udarbejde en handleplan for, hvordan Natura 2000-planen vil blive realiseret inden for kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Kommunen skal efterfølgende sikre, at handleplanen gennemføres. På tilsvarende måde har Naturstyrelsen ansvaret for at udarbejde og gennemføre handleplaner for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.
Offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner	Offentlige lodsejere har mulighed for selv at udarbejde drifts- og plejeplan som opfølgning på en Natura 2000-plan. I Natura 2000-handleplanen skal der være resuméer af de offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner.
Invasive arter	Invasive arter dækker over plante- og dyrearter, der af mennesket er blevet flyttet fra en del af verden til en anden og her påvirker hjemmehørende arter negativt. Et almindeligt brugt eksempel er kæmpe-bjørneklo, som er ført til Danmark fra Kaukasus og nu giver problemer i eksempelvis moser, hvor den udkonkurrerer hjemmehørende plantearter.
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	I Natura 2000-tilskudsordning for skov er den skovnaturtypebevarende drift og pleje defineret på følgende måde: Alle arealer omfattes af en basissikring med følgende indhold: • Vedvarende skovdække • Ved skovdrift skal de karakteristiske træarter for skovnaturtypen fremmes • Ved foryngelse skal der anvendes en naturvenlig foryngelse • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Uforstyrret jordbund på mindst 2/3 af arealet • Ingen øget afvanding • Bevaring af eksisterende dødt ved og træer med hulheder • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt Som minimum skal alle arealer i tilstandsklasse 1 omfattes af en supplerende sikring med én eller flere af følgende tiltag: • Bevaring af store træer til død og henfald • Bekæmpelse af invasive arter • Etablering af naturlige vandstandsforhold • Forberedelse til skovgræsning

Urørt skov	I Natura 2000-tilskudsordning for skov omfatter udlæg til urørt skov følgende restriktioner: • Ingen skovdrift • Ingen fjernelse af levende eller døde træer • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Ingen forstyrrelse af jordbunden • Ingen oprensning eller nygravning af grøfter • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt

Bilag 6. Oversigt over mulige virkemidler for arterne i indsatsprogrammet.

Art	Tiltag/krav til biotop/virkemidler
Havlampret (1095)	Tiltag via vandplanen
Bæklampret (1096)	Tiltag via vandplanen
Flodlampret (1099)	Tiltag via vandplanen
Stor vandsalamander (1166)	Naturpleje i form af høslæt og afgræsning, samt rydning af vedplanter, modvirker tilgroning af egnede og eksisterende ynglevandhuller. Oprensning af eksisterende vandhuller. Arten er følsom overfor forurening, overskygning af vandhullerne og udsætning af fisk. Arten kræver fhv. rent vand. Der skal være sol på næsten hele vandoverfladen for at bestanden kan klare sig på længere sigt. Artens levesteder på land ligger oftest nær vandhullet, hvor der er gode skjulesteder (grene, sten mv.).
Odder (1355)	Ingen indsats i 1. planperiode

Fugleart	Tiltag/krav til levested/virkemidler
Sangsvane (T)	Arten fouragerer primært på landbrugsarealer Vurderet minimum er én egnet overnatningsplads med et areal på mindst 20 ha. Overnatningspladser skal være uforstyrrede.
Sædgås (T)	Arten fouragerer primært på landbrugsarealer. Vurderet maksimum for vegetationshøjde er 10 cm i perioden 1. november-1. maj. Tilstrækkeligt med uforstyrrede rastemuligheder.

Kilder: Faglig Rapport fra DMU, nr. 457 3. udgave, 2005. Kriterier for Gunstig Bevaringsstatus. Faglig Rapport fra DMU nr. 462, 2003. Bevaringsstatus for fuglearter omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. Naturstyrelsens artsleksikon: www.naturstyrelsen.dk/Naturbeskyttelse/Artsleksikon

THISTED KOMMUNE

Miljøministeriet
Naturstyrelsen